

Кіріспе.
Биостатистика пәні.
Деректер түрлері

1

Статистика

- - Бұл кездейсоқ деректер арасынан заңдылықтарды көруге, олардың ішіндегі нық байланыстарды ерекшелеуге, қабылданған барлық шешімдер арасынан дұрыс шешімдер үлесін арттыру әрекетін анықтауға мүмкіндік беретін ғылым.

Статистика

- Бұл деректерді (бақылау нәтижелерін) жинау, топтау, жүйелеу, сипаттау, талдау және түсіндіру.
- Бұл бас жиынтықты және олардың өзгергіштігін зерттеу.

Статистика

өндірістік,

ауылшаруашылық,

коммуналды,

сот,

т.б.

биологиялық – медицина мен биологияға қатысты сұрақтарды қарастыратын статистика.

Биологиялық статистика

- Биологиялық нысандарды табиғи және экспериментті түрде зерттеулерді жоспарлау мен олардың нәтижелерін талдау ережелері туралы білімдер жүйесі.

Петр Фомич Рокицкий (1882-1977)

- 1967 ж. алғаш рет биологиялық статистика терминін енгізді.
- Жалпы биология, генетика, биометрия ілімдерімен айналысқан ғалым.

Биометрия

- Математикалық әдістерді тіршілік иелерін зерттеу үшін қолдану туралы ғылым.
- Ғылыми негізделген медицинаның заманауи тұжырымдамасы биометриялық зерттеулерсіз мүмкін емес.

Биометрияның негізін қалаушылар

**GALTON,
FRANCIS**
1822-1911

**PEARSON,
KARL**
1857-1936

**Ronald
Aylmer Fisher**
1890 - 1962

- Практикалық дәрігер қазіргі заманғы статистикалық тілді түсінуі және қазіргі заманғы медицинаның методологиясын білуі тиіс.
- . Олай болмаған күнде дәрігер қазіргі заманғы медициналық басылымдарды оқығанда өз білімін тиімді толықтыра алмайды.
- Практикаға д.м. принциптерін ендіру медициналық жоғары оқу орындарының қазіргі заманғы түлектеріне биостатистиканы түсіну қажеттілігін тудырады

Биостатистика-пән ретінде

- **Пәні** – биологиялық статистиканың негізгі жағдайлары мен әдістері.
- **Пән мақсаты** – тірі табиғатта болып жатқан үрдістерді дұрыс сандық бағалауға үйрету.
- **Пән міндеттері** – биологиялық жиынтықтарды бағалау үшін негізгі статистикалық критерийлермен таныстыру және оларды қолдануды үйрету.

Деректер

Сапалық (категориальдық)

Номинальды

Бірін-бірі өзара жоққа шығаратын (альтернативті), реттелмеген категориялар
Мысалы: жыныс (ер/әйел) қан тобы A/B/AB/0

Реттік

Бірін-бірі өзара жоққа шығаратын (альтернативті), реттелген категориялар
Мысалы: аурудың кезеңдері (жеңіл/орта/ауыр)

Сандық (мөлшерлік)

Дискретті

Бүтін санды мәнлер
Мысалы: бір жылда ауру болған күндер саны

Үздіксіз

Мәндердің белгілі бір аралығындағы кез келген мәнлер
Мысалы: дене салмағы, бойдың ұзындығы

Мөлшерлік (сандық) деректер

- Айнымалылар қандай да бір сандық мәнді қабылдайды.
- Дискретті сандық:
- Деректер тек қатаң бекітілген бүтін сандық мәндерден тұрады. Деректер мәндері бүтін мәнге ғана өзгереді, және ешқандай аралық мән болмайды.
- Бұл мәндер үшін шама да, реті де маңызды.
- Мысалдар: күндер саны, пациенттер саны, дәрігерде болу саны, адамның соңғы бес жылдағы ауруының саны.

Мөлшерлік (сандық) деректер

- Үздіксіз :
- Деректер берілген диапазондағы (кесіндідегі) кез келген сандық мәнді қабылдауы мүмкін. Мәндер саны шексіз, өлшеудің дәлдігіне байланысты ,мәндер бөлшек құрамдас болулары да мүмкін.
- Мысалдар: температура, салмақ, бой ұзындығы,қан қысымы.

Сапалық деректер

- Номиналды немесе категориялық(классификациялық):
- Деректер , атаулары белгінің мәндерін немесе классификациялық нөмірін бейнелейтін категорияларға бөлінген.
- Бұл түрдегі деректерді мәндері бойынша өлшеуге немесе реттеуге болмайды, оларға арифметикалық операциялар орындауға болмайды
- Мысалдар: жыныс, жанұялық жағдай, этникалық топ, қан тобы.

Сапалық деректер

- Реттік (рангілік):
- Категориялар (градациялар, деңгейлер) мәндердің салыстырмалы маңыздылығы шкаласына сәйкес логикалық түрде реттелген. Оларға арифметикалық операциялар орындауға болмайды.
- Мысалдар: аурудың сатысы, аурудың білінуі (ауруды бағалау шкаласы), қоғамдағы кластар.

Сапалық деректер

- Бинарлы немесе дихотомиялық:
- Екі қиылыспайтын номиналды немесе категориялы деректер.
- Мысалдар: өлі / тірі, иә/жоқ, жазылатын ауру/ жазылмайтын ауру.

Туынды деректер

- Проценттер:
- Емдеу кезіндегі аурудың жағдайын бағалау үшін қолданылады.
- Мысалы, 1 с дем шығару көлемі жаңа препаратпен емдегеннен кейін 24% ке ұлғаюы мүмкін. Проценттер жақсару дәрежесін бейнелейді.
- Пропорциялар немесе қатынастар,
- Интенсивті: аурудың салыстырмалы жиілігі, ол ауру санын қарастырылып отырған кезеңнің ұзақтығына бөлгеннен шығады.(Эпидемиология).

Мысалдар

Дискретті белгілер қандай мәндерді қабылдайды?

- кез келген мәндер;
- тек бүтін сандық мәндер;
- тек бөлшек;
- бүтін және бөлшек сандық мәндер;
- сандық мәндер қабылдамайды

Номиналды белгілер болып табылады?

- адам саны, дене массасы;
- өмір сапасы, жұмысшы квалификациясы;
- көз түсі, шаш түсі;
- тесттің баллдары, өзін-өзі сезіну;
- балалар саны, орташа жалақы

Тапсырма 1

- Әр дерек түріне 5 мысалдан келтіріңіз

Деректерді графиктік түрде кескіндеу

Деректердің құрылымы мен сипаттық ерекшеліктерін танып білу үшін;

Деректердегі қателіктерді табу үшін;

Кездейсоқ шамалардың арасындағы өзара байланысты зерттеу үшін;

Деректердің таңдалынып алынған үлгілерге сәйкестігін бағалау үшін;

Жаңа құбылыстарды аңғару үшін;

Деректерді өзгерту, түзету қажеттілігін айқындау және оны жүзеге асыру әдістерін анықтау

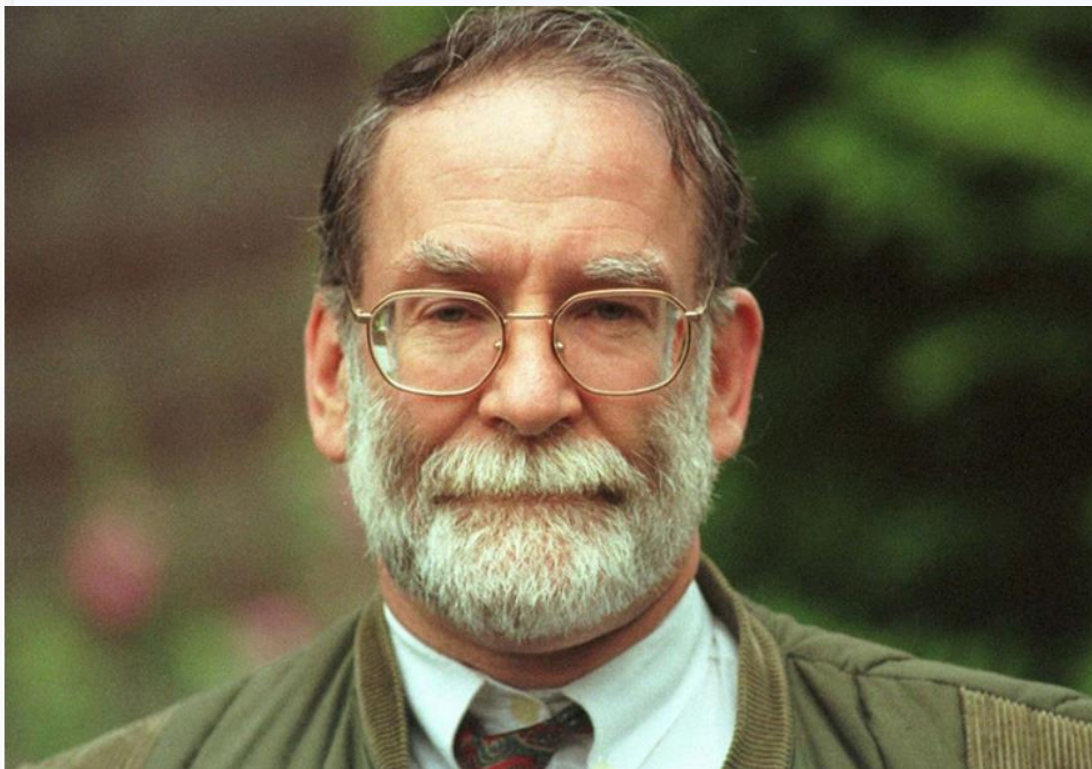
(деректерді түрлендіру, қосымша деректер жинау немесе тәжірибе шартын өзгерту) үшін.

Дискретті деректерді графиктік түрде кескіндеу

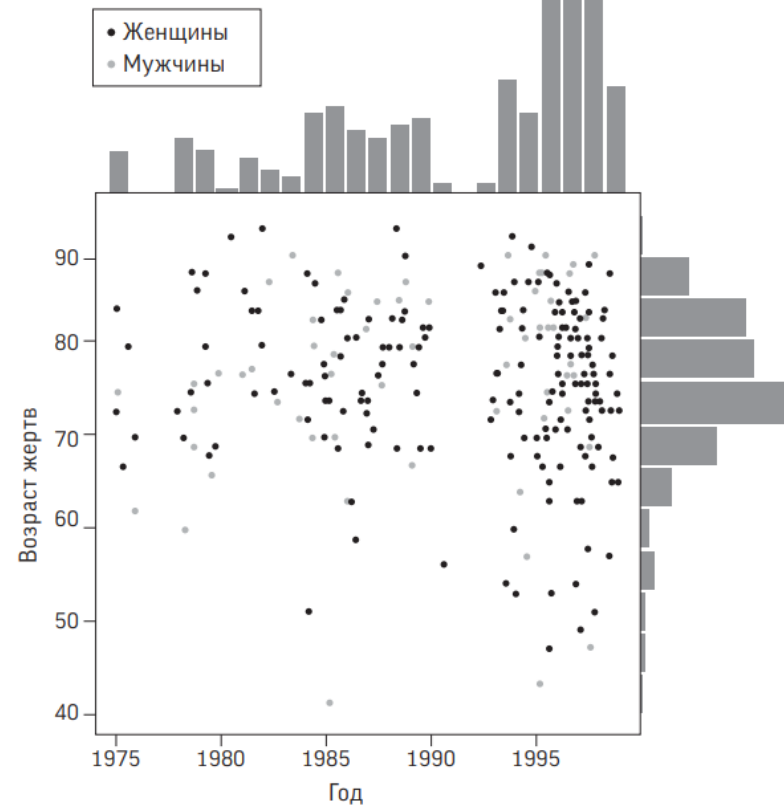
- Кесте
- Бағаналы диаграмма
- Пиктограмма
- Дөңгелек диаграмма
- График
- Нүктелік график

ГАРОЛЬД ШИПМАН

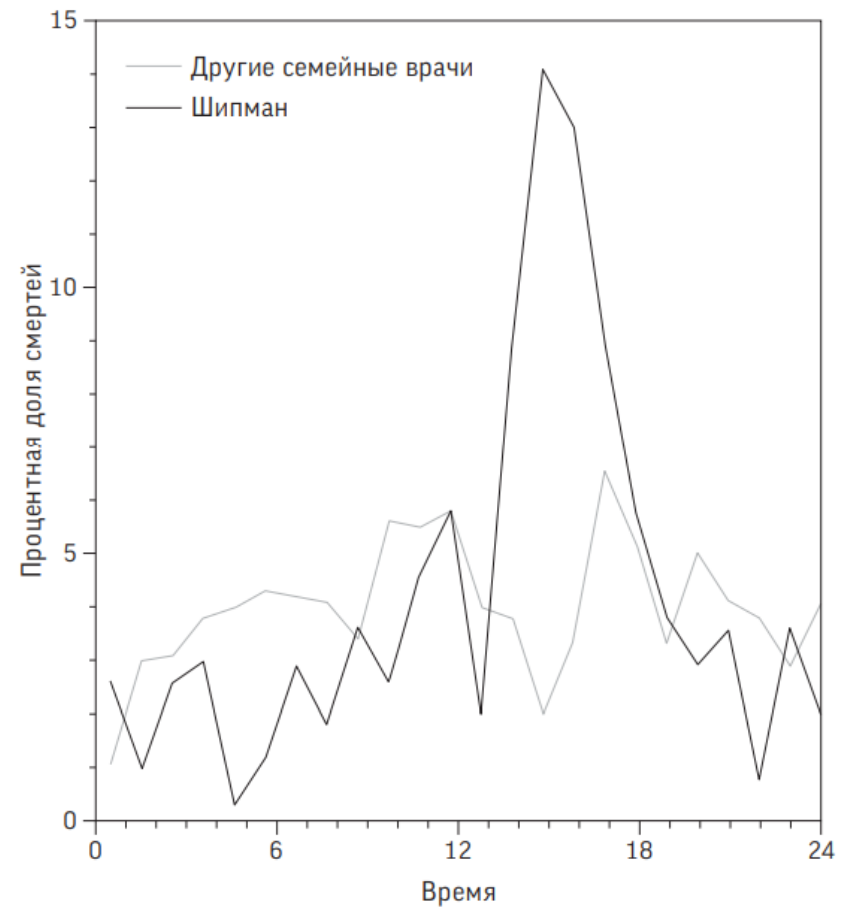

- 14 01 1946 — 13 01 2004
- Хайд қаласы, Ұлыбритания
- 215

Зардап шеккендер туралы мәліметтер

Қайтыс болу уақыты туралы

Үздіксіз деректерді графиктік түрде кескіндеу

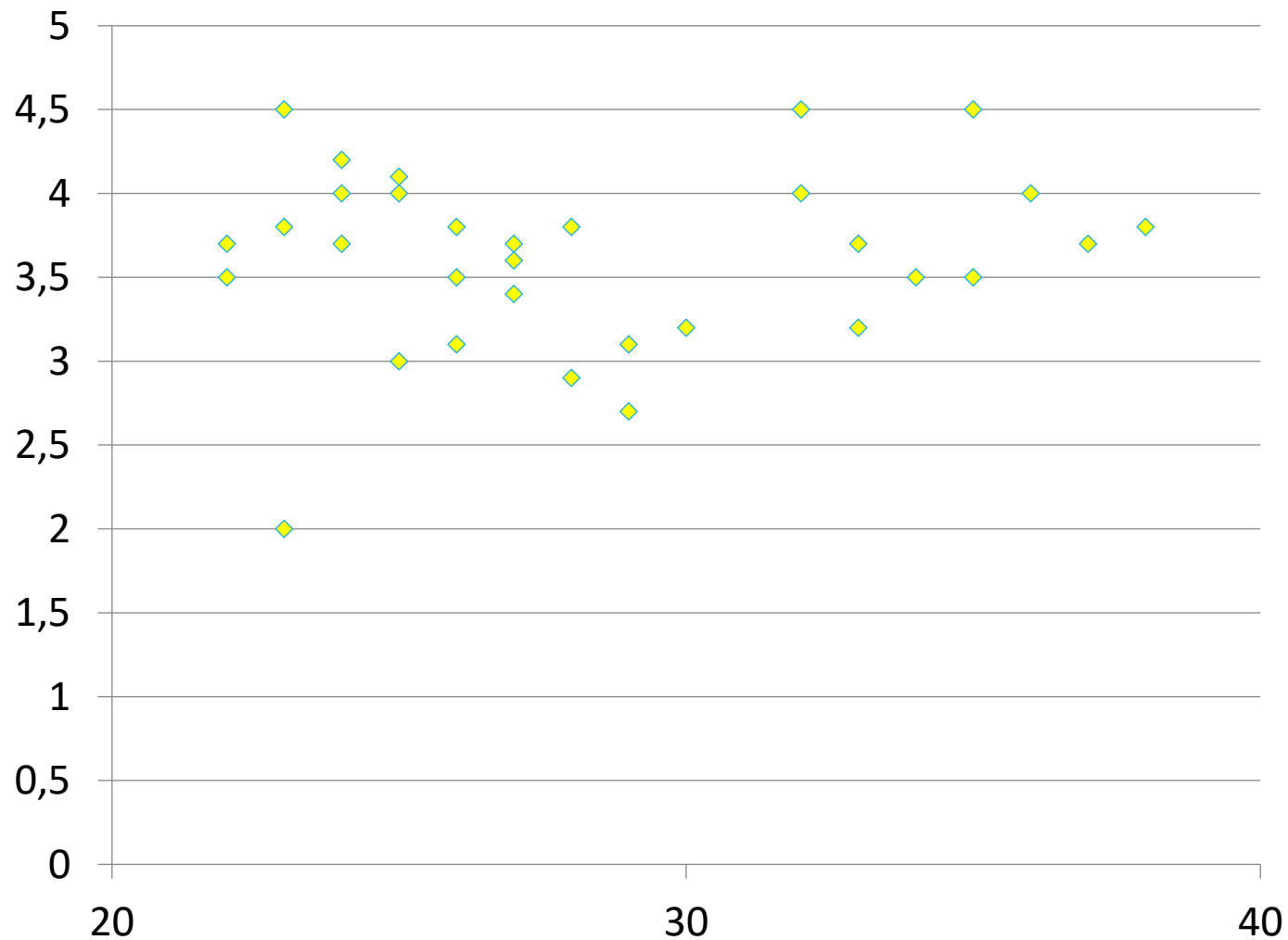

- Гистограмма
- «Жапырақты сабақ» диаграммасы
- «Мұртты жәшік» диаграммасы
- Лоренц қисығы
- Жиіліктер полигоны
- Таралу қисығы
- График «частокол»

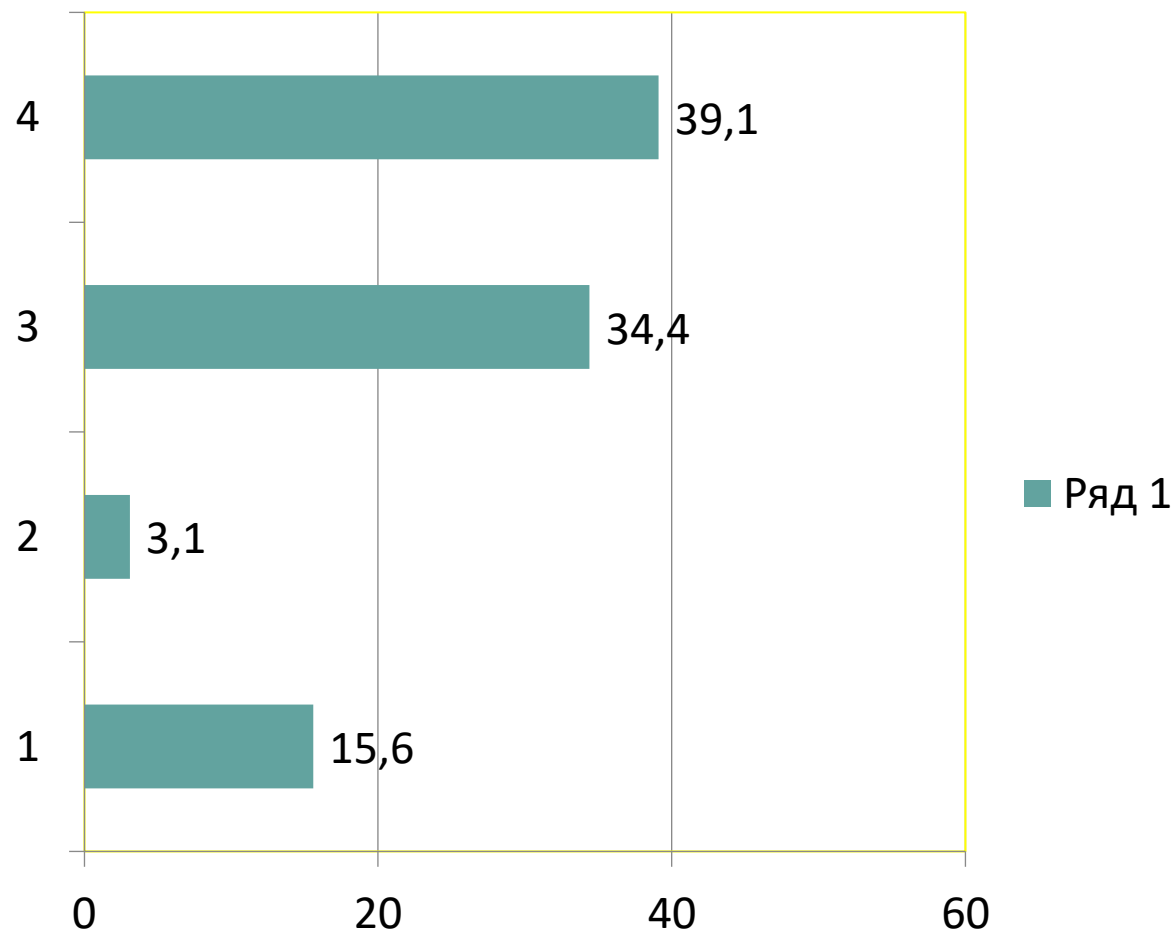

Аралас деректерді графикті түрде кескіндеу

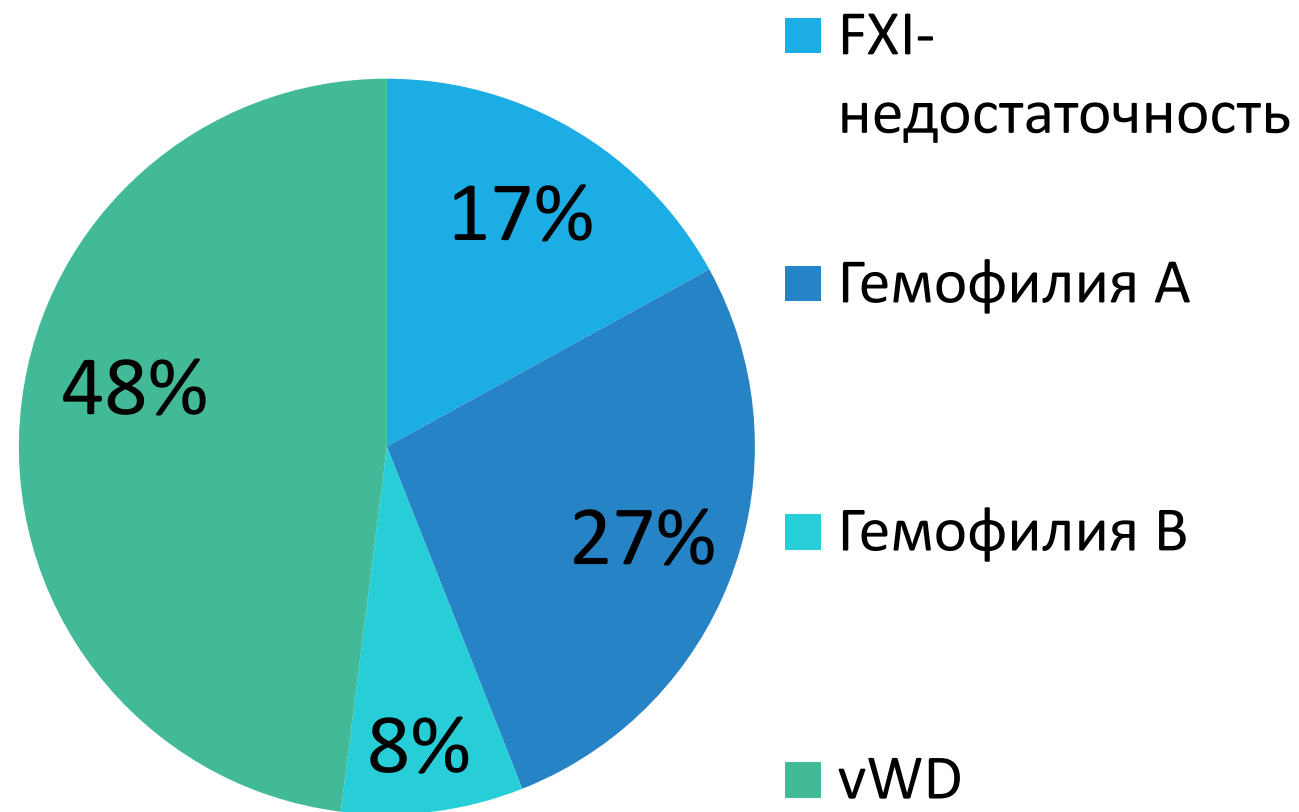
Шашылу диаграммасы

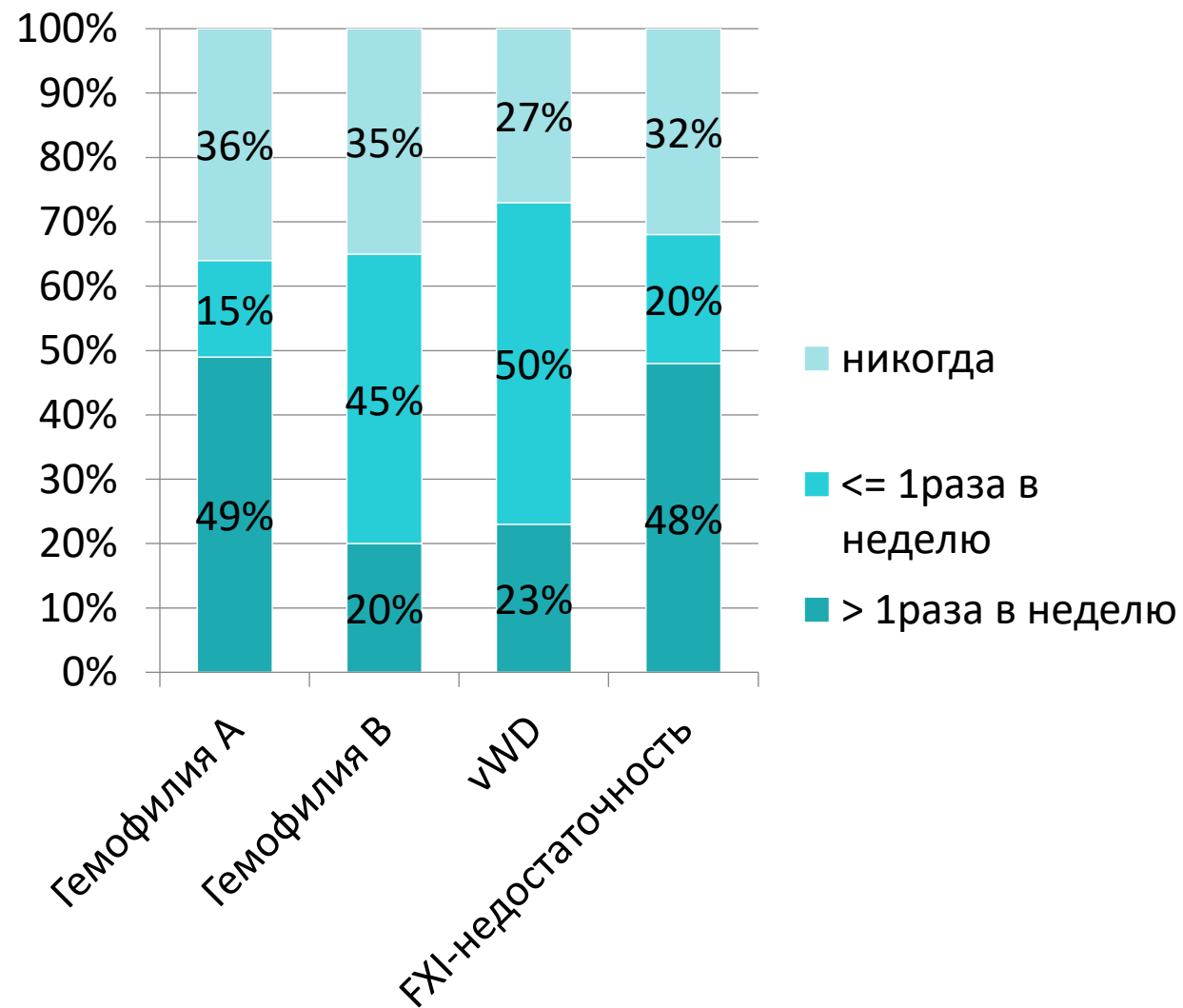
Бағаналы диаграмма

Секторлы диаграмма

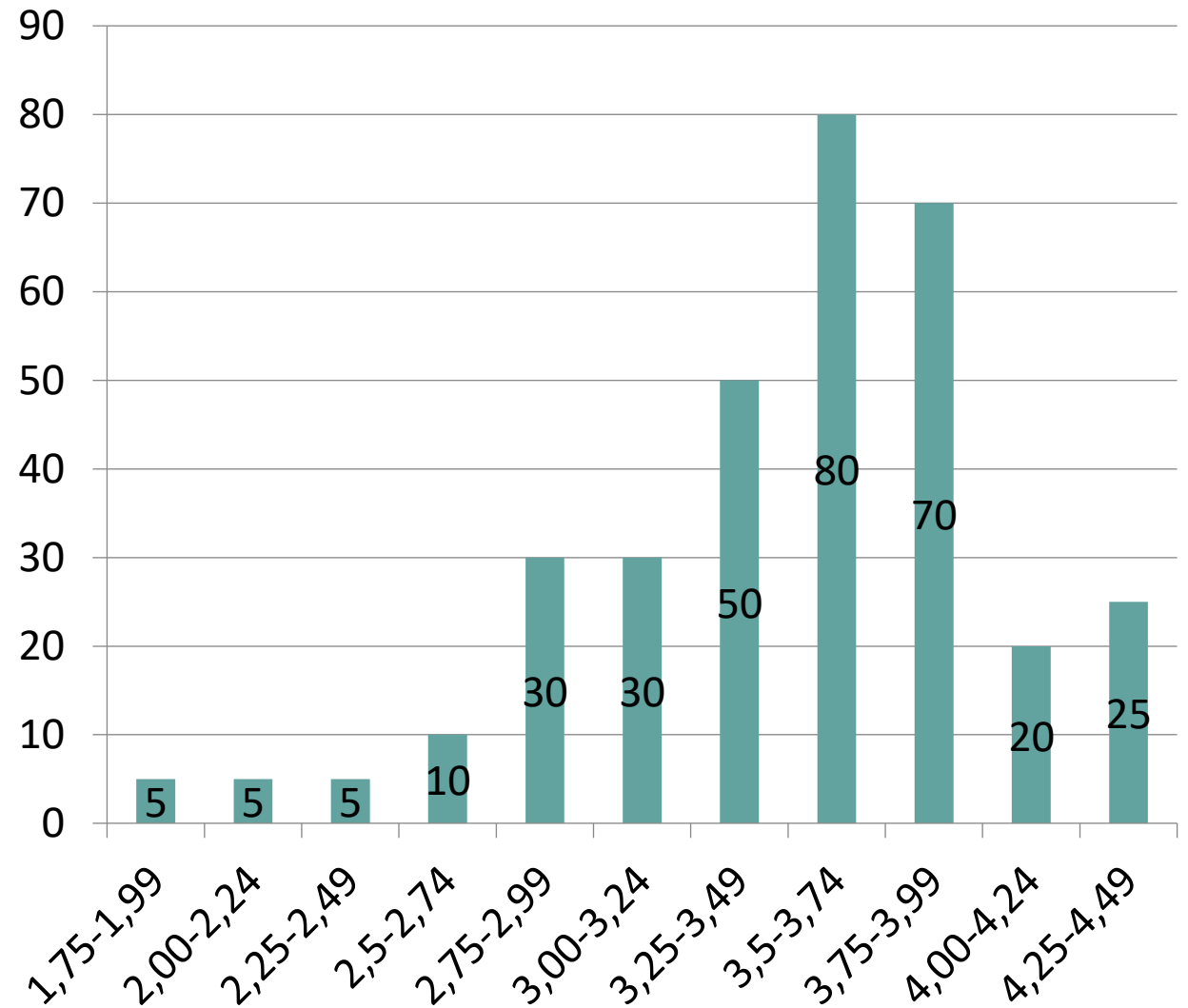

Сегменттелген бағаналы диаграмма

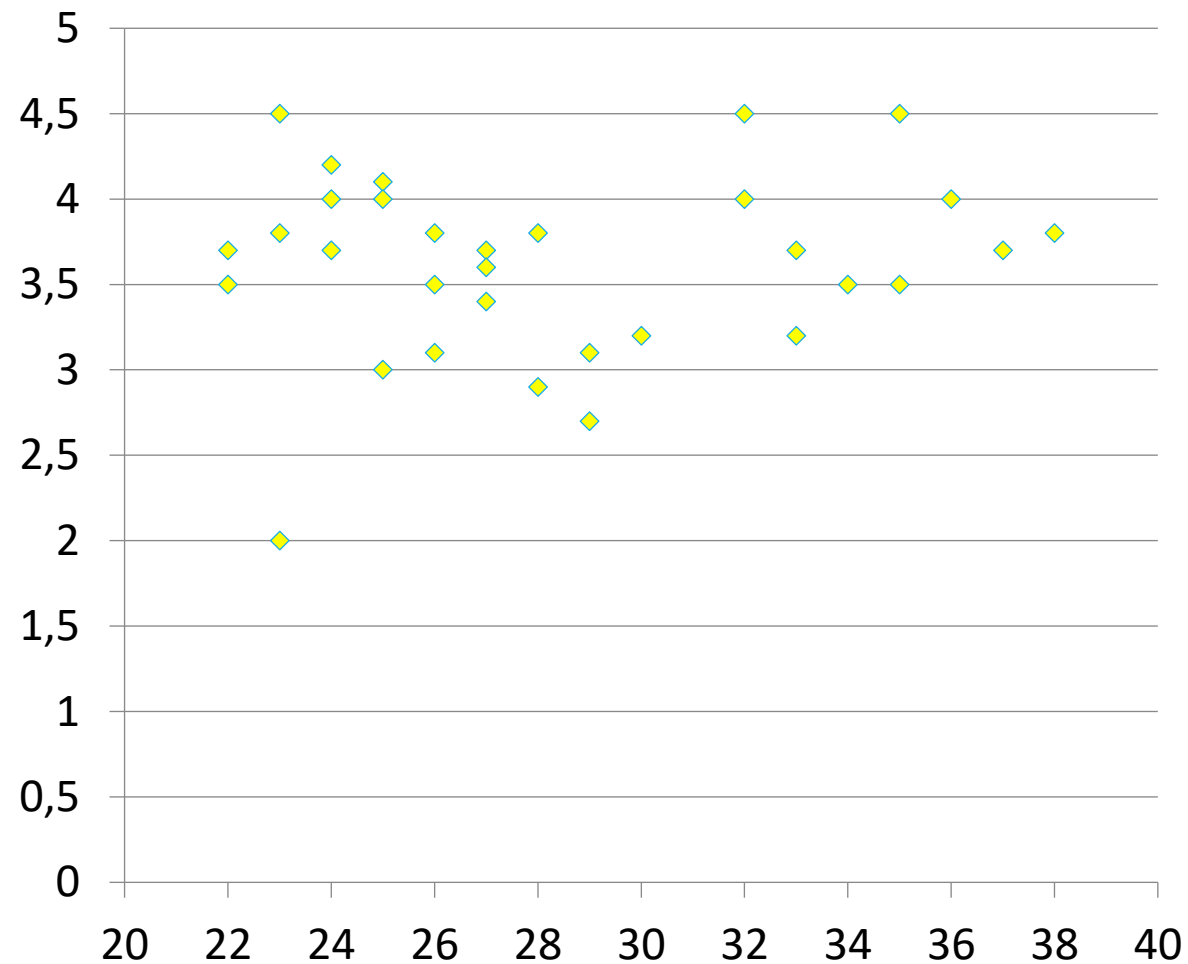
Гистограмма

- Жаңа туылған нәрестенің денесінің салмағы

Екі өлшемді график

- Жаңа туылған баланың дене массасы мен анасының жасы арасындағы қатынасты көрсетеді.

Тапсырма 2

- Әрбір диаграммаға бір мысалдан келтіріңіз

Үй тапсырмасы

- Орын сипаттамалары (Мода, медиана, арифметикалық орта)
- Шашыраңқылық сипаттамалары (Құлаш, квартильаралық құлаш, процентильдер, дисперсия, стандарттық ауытқу, вариациялық коэффициент)

СҰРАҚТАРЫҢЫЗ?

